

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim

Innozenz <III., Papst>

Parisiis, 1682

XXX [i. e. XXXI]. De sententia excommunicationis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-20006

prudens habetur, id moris existat, ut causæ quæ iudicem moveant non existantur in sententiis proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testium prædictorum constiterit vobis sententiam à iudice suo fuisse prolatam, propter auctoritatem iudicariam præsumi debet omnia legitime processisse.

Idem Abbati sancti Zenonis.

Cap. 13. de sent. & re iudic.

Cum inter vos ex una parte &c. *Et infra.* Quantum ad litigantes ipsos jus ex sententia factum fuit postquam in rem transit iudicatam, etiam si contra jus constitutionis expressè lata non fuerit, veritate gestorum sermonibus prævalente, quæ præsumuntur rite per omnia celebrata.

TITULUS XXXI.

De sententia excommunicationis.

Idem Abbati & conventui sancti Germani Altsiodorensis.

Vide gesta Abbatum S. Germani Altsiodor. c. 13.

Gravis ex parte vestra fuit in auditorio nostro querela proposita quod venerabilis frater noster Altsiodorensis Episcopus & Presbyteri eiusdem diocesis homines vestros absque manifesta & rationabili causa, non servato juris ordine, excommunicationi subiciunt pro sua arbitrio voluntatis. Volentes igitur gravamini vestro paterna sollicitudine providere, si prædictus Episcopus & Presbyteri in homines vestros excommunicationis sententiam absque manifesta & rationabili causa & juris ordine non servato duxerint promulgandam, eam decernimus non tenere, & vos auctoritate apostolica divina eis officia celebretis.

Idem Assisinanensi Episcopo.

Lib. 2. epist. 166.

Sicut nobis tuis litteris intimasti, cum aliquos tuæ diocesis clericos vel laicos culpæ suis exigentibus excommunicationi supponis, ipsi postmodum ad te, nulla satisfactione præmissa, sine testimonialibus litteris redeunt, dicunt se absolutionis beneficium recepisse. Quibus si credi debeat in hac parte, per nos instrui simpliciter postulasti, cum propter causam huiusmodi, sicut dicis, tuæ sententiæ à subditis contemnantur. Nolentes itaque maliciis hominum indulgere, fraternitati tuæ taliter respondemus, quod nisi excommunicati à te super absolutione sua litte-

ras nostras vel illius cui vices nostras in hac parte commisimus reportarint, aut alio modo legitimo de illorum tibi absolutione constiterit, tu eorum absolutioni fide non habita, ipsos pro excommunicatione ut prius habeas & facias evitari.

Idem Archiepiscopo, Decano, & Praecentori Lugdunensi.

Cum pro causa quæ inter dil. fil. &c. *Et infra.* Si vobis constiterit F. Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse & expressisse tantum alteram in literis quas super absolutione sua ab apostolica sede obtinuit, ipsum tamquam excommunicatum satisfacere Ecclesiæ suæ de altera, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

Cap. 27. de sent. excomm.

Idem Colimbriensi & aliis Episcopis Portugalesibus.

Cum in partibus vestris peccatis exigentibus sæpe contingat diversa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium revocari, cum illi qui ab Ecclesia Romana decorari privilegio meruerint, videlicet ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis & interdictis, suppressa voce, divina officia celebrare, interdicto particulari se afferant non artari, afferentes illud interdictum generale duntaxat quando regnum vel saltem provincia tota subditur interdicto. Propter quod & iustitia sæpius deperit, & prælatorum sententiæ contemnuntur, cum in aliis interdictis promptius divina celebrent, & suspensis organis aliorum, ipsi pulsatis campanis & apertis januis quoslibet passim recipiant ad divina. Ne autem diversa interpretatio discordiæ causam inter vos ulterius & odij fomitem valeat ministrare, vel quod interdictum dici debeat generale amodo in dubium revocetur, significatione vobis præsentium intimamus quod cum in privilegio de regno vel provincia nihil expressè dicatur, nomine terræ non solum regnum vel provinciam intelligi volumus, verum etiam villam & castrum, ut & in his locum habeat quod de generali dicitur interdicto, videlicet ut cum villa vel castrum generali subicitur interdicto, præscripta privilegij forma debeat observari.

Lib. 1. epist. 534.

Vide Baluzij notas ad Concil. Narbon. an. 1090.

Innocentij III. Romani Pontificis. 589

* Nidrosiensis

Idem * Nidrosiensis Archiepiscopo.

Idem Doctoribus decretorum Bononiensibus.

Lib. 1. epist.
181.

QUOD in dubiis nostro postulas certifi-
ficari rescripto, ut juxta illud tuæ
diferetionis arbitrium modereris, frater-
nitatem tuam dignis in Domino laudibus
commendamus. Sanè consuluit nos tua
fraternitas utrum altare in quo excommu-
nicatus divina celebrare præsumpsit re-
consecrari debeat, & an sit communican-
dum excommunicato qui quòd staret
mandato Ecclesiæ juratoriam præstitit
cautionem, sed nondum absolutionis be-
neficium est adeptus, & si excommunica-
to communicare aliquis, & qui etiam te-
neatur. Quæsiuisti etiam quæ poena his
fuerit injungenda qui excommunicatis vo-
lentes communicant, vel invita. Ad hæc
autem fraternitati tuæ taliter responde-
mus, quòd nec altare in quo excommuni-
catus celebrat debet, nisi aliud interveniat,
consecrari, nec excommunicato, licet
quòd staret mandato Ecclesiæ juramento
firmari, communicari debet, donec fue-
rit per Ecclesiam absolutus, alioquin post
juramentum non esset absolutio necessa-
ria. Vtrum autem si absolutionis benefi-
cium non contemptus religionis, sed arti-
culus necessitatis excluderit, tali vel saltem
in morte communicare sit licitum, quia
minimè per tuas litteras requisisti, ad præ-
sens non duximus respondendum. Nullus
autem omnino nominatim excommunica-
to scienter communicare tenetur, nisi
quædam personæ quæ per illud Gregorij
Papæ capitulum *Quoniam multos* speciali-
ter excusantur. Illi autem qui nominatim
excommunicatis præsumptuosè partici-
pant, præter personas dicto canone deno-
tatas, nisi ab eorum participatione com-
moniti fortè destiterint, excommunica-
tionis sunt vinculo innodandi. Secus au-
tem si ei scienter communicant qui cum
participibus suis est vinculo excommuni-
cationis sententialiter innodatus. Tunc
enim & ipsi sententiam excommunicatio-
nis incurrunt. Altare verò in quo tabula
cui consecrationis benedictio pontificali
ministerio adhibetur, si mota fuerit vel
enormiter fracta, debet non immeritò
consecrari. Nec negamus quin oleum non
consecratum consecrato possit oleum com-
misceri. Clerici autem qui excommunica-
ti, vel ab excommunicatis scienter ad or-
dines sunt promoti, debent ab ordine sic
suscepto deponi.

INTER alia quæ venerabilis frater noster
Nidrosiensis Archiepiscopus dudum
apostolatus nostro proponi fecit humiliter
consulendo, illud etiam, si bene memini-
mus, inquisivit, utrum excommunicato
communicare quis & qui etiam teneantur.
Cui super illo recolimus articulo respon-
disse quòd nullus omnino nominatim ex-
communicato tenetur communicare scienter,
nisi quædam personæ quæ per illud
Gregorij Papæ capitulum *Quoniam multos*
specialiter excusantur. Verum ex hac no-
stra responsione magna quibusdam, sicut
accepimus, exorta est occasio disputandi,
aliis concedentibus quòd excommunicato
communicare tenentur personæ in prædi-
cto capitulo nominatæ, præsertim quæ
priùs ad communicationem eorum ex de-
bito tenebantur, aliis asserentibus eos ex-
communicatis communicare licitè posse, si
velint, non tamen ex hoc ex necessitate
teneri. Ut igitur unde jus prodiit, inter-
pretatio procedat, ambiguitatem hujus-
modi taliter duximus absolvendam, cum
quòd quædam personæ in præmissis capi-
tulo denotatæ illis in quos lata fuit excom-
municationis sententia subsequenter ante
prolationem ipsius obsequi tenerentur &
familiariter adherere, neque postmodum
ad contrarium teneantur, cum adhuc ip-
sum debitum duret beneficio canonis id
agente, priore non sunt obnoxietate solu-
tæ, sed ad familiare tenentur obsequium,
& ita per consequentiam ad communio-
nem quoque tenentur, sine qua illud ne-
queunt exhibere. Id autem non ad omnes
personas capituli credimus referendum,
ut videlicet obnoxietati hujusmodi sint
subjectæ, cum viatores, peregrini & mer-
catores à communionem talium persona-
rum, nisi articulus necessitatis imminet,
debeant abstinere, sicut ejusdem canonis
serie colligitur manifestè, sed ad illas dum-
taxat quæ talibus artiori tenentur obno-
xietate constrictæ, quibus tamen in his
pro quibus sunt excommunicatione nota-
tæ, ut in criminibus, communicare non
debeant, sed ab eis penitus abstinere. Vn-
de prudenter in præmissa consultatione
respondemus, non omnes personas, sed
quasdam, quæ per illum Gregorij Papæ
canonem specialiter excusantur, ad com-
munionem hujusmodi præmissis modo te-
neri. Vtrum autem & illa personæ prop-
ter atrocitatem facinoris severius punien-

Cap. 31. de
sent. excom.

E E e e iij

di, à communione talium per excommunicationis sententiam debeant aliquando prohiberi, quia quæsitum non extitit, responsum non fuit.

Idem Laur. . . . Episcopo.

Lib. 2. epist. 66.

NVper à nobis tua fraternitas requisivit quid sit de illis laicis sentiendum qui clericos violenter, sine læsione tamen, in custodia detinent publica vel privata, vel etiam detrudunt in vincula, utrum in canonem lætæ sententiæ incidant, ut ipso facto sint vinculo excommunicationis innotati, sicut illi qui manus in clericos iniiciunt temerè violentas, & utrum qui nominatim excommunicatis scienter communicant, absolvi ab excommunicatione possint per confessionem à simplici sacerdote, vel Episcopi seu Archipresbyteri sit ab eis absolutio expetenda. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter duximus ex ordine respondendum, quòd in primo consultationis articulo non credimus laicos penam excommunicationis evadere, quamvis eorum facto corporalis læsio non fuerit subsequuta, citra quam violentia sæpius circa clericos nequiter perpetratur. In secunda verò quæstione credimus distinguendum, an is qui nominatim excommunicato scienter communicat, in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium, vel favorem, aut aliàs in oratione, vel osculo, vel orando secum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis & communicet crimini & participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eundem delinquere qui damnavit, ab ejus superiore meritò delicti tunc erit absolutio requirenda, cum juxta canonicas sanctiones facientes & consentientes pari pœna plectantur. In secundo verò casu, à suo Episcopo vel proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere. Quamvis enim & tunc non iudicis sed illius sententia excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonum solutionem ejus sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur aliis facultatem relaxandi. Is qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet absolvi. Qui verò juxta secundum modum illi participat, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verùm si difficile sit ex aliqua justa causa quòd ad ipsum excommunicatorem absolvendus accedat, concedimus indulgendo ut præ-

stita juxta formam Ecclesiæ cautione quòd excommunicatoris mandato parebit, à suo absolvatur Episcopo vel proprio sacerdote.

Idem Spirensi, Argentinensi, & Vvarmacienti Episcopis.

Quantæ præsumptionis & temeritatis existat in rectores Ecclesiæ manus inicere violentas in evangelio Dominus protestatur, qui se in ministris suis asserit, & in Apostolorum principe alibi se perhibuit iterum crucifigi. Hoc etiam pœnæ qualitas manifestè declarat, cum excommunicationis in ipso actu feriat delinquentes, si non solum in fratres & coepiscopos nostros, sed & in minoris ordinis clericos violentiam præsumserint operari. Ne autem solos violentiæ hujus actores aliquorum præsumptio crederet taliter puniendos, facientes & consentientes pari pœna canonica censura condemnat, eos etiam delinquentibus favere interpretans qui, cum possint, manifesto facinori desinunt obviare.

Dist. 83. c. Ex-
100.

Idem B. Magistro scholarum & Vvalberto canonico Tarvisino.

SVper eo quo nos vestra discretio requisivit, videlicet quid faciendum sit de his qui captioni bonæ memoriæ Beluensis Episcopi, ex qua dinoscitur à quibusdam aliis crudelissimè interemptus, se diabolico instinctu interfuisse fatentur, si ad Ecclesiam redire voluerint, in qua sint forma recipiendi ab ea, vobis taliter respondemus, quòd cum tam enorme flagitium debita velimus severitate punire, ne facilitas veniæ incentivum præbeat delinquendi, si communioni fidelium reconciliari desiderant, ad sedem apostolicam veniant absolvendi, nisi fortè articulus mortis immineat, vel hostilitas impediatur capitalis. quibus in utroque casu, recepta secundum formam Ecclesiæ sufficientissima cautione quòd vestris debeant obedire mandatis, absolutionis beneficium nostra auctoritate potestis impendere; ita tamen quòd opportunitate recepta, suscepturi mandatum, ad sedem apostolicam accedere non postponant.

Vide Lib. 1. c. 27.

Idem Abbati sancti Andree.

ANobis est sæpe quæsitum, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit quò minus reconcilietur

Lib. 2. epist. 61.

ecclesiastica unitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus, & utrum pro tali recipienda sit elemosyna, & à fidelibus sit orandum. Ut autem quod intendimus per suppositionem exempli apertius exprimamus, quidam Presbyter & Canonicus regularis, sicut per tuas nobis literas intimasti, cum publica laboraret infamia quòd ad quandam conjugatam accederet, maritus ejusdem mulieris & consanguinei ejus in eum manus injecerunt temerè violentas, propter quod per Episcopum denunciati sunt excommunicationis sententiæ subjacere. Verùm ipsi postmodum ad eundem Episcopum accedentes, præstito in manibus ejus quòd parerent judicio Ecclesiæ corporaliter juramento, in mandatis receperunt ab ipso quòd propter hoc apostolico se conspectui præsentarent. Cùmque unus illorum se ad iter accingeret veniendi, à quibusdam suis æmulis est peremptus & extra cimiterium Ecclesiæ tumultatus. Et licet contra interfectores amici & consanguinei interfecti graviter sint commoti, eis tamen omnem rancorem remitterent & offensam, dummodo interfecti cadaver traderetur ecclesiastica sepultura. Videretur igitur forsan in hoc casu quibusdam quòd cum sacramentum non necessitatis articulus sed contemptus religionis excludat, & judicium Ecclesiæ divinum debeat judicium imitari, cùm etiam in interfecto prædicto manifesta penitentia signa præcesserint, & propter hoc absolutus apud Deum esse credatur, absolutus ab Ecclesia sit habendus. Sed è contrario, cùm ex sola culpa ligetur quis, quoad Deum, apud triumphalem Ecclesiam, ex sola sententiâ ligetur, quoad hominem, apud Ecclesiam militantem, quando vinculum culpæ remittitur, absolvitur apud Deum, sed apud homines non absolvitur nisi quando vinculum sententiæ relaxatur. Alioquin Ecclesiæ absolutio nullatenus necessaria videretur, si in sola cordis contritione præter sacerdotale officium rigor relaxetur ecclesiastica disciplina. Nos igitur consultationi tuæ de consilio fratrum nostrorum breviter respondemus, quòd judicium Dei veritati, quæ nec fallit nec fallitur, semper innititur; judicium autem Ecclesiæ nunquam opinionem prosequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli, & propter quod contingit interdum ut qui ligatus est apud Deum, absolutus apud Ec-

clesiam sit, & qui liber est apud Deum, ecclesiastica sit sententiâ innodatus. Vinculum ergo quo peccator ligatus est apud Deum, in culpæ remissione dissolvitur. Illud autem quo ligatus est apud Ecclesiam, cùm sententiâ remittitur, relaxatur. quod in suscitatione Lazari sermo evangelicus manifestat, quem prius Dominus suscitavit, & Apostolis præcepit postmodum solvere suscitatum. Vnde quantumcumque prædictus se juramento præstito quòd Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcumque in eo penitentia signa præcesserint, quia tamen morte præventus absolutionis non potuit beneficium obtinere, quamvis apud Deum absolutus fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus. Potest tamen & debet ei Ecclesiæ beneficio subveniri, sic ut cum de ipsius viventis penitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat quòd Ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi ac solvendi homines super terram, tamquam non possit solvere & ligare sub terra sepultos, & quod legitur ne communicetur mortuo cui non est communicatum & vivo; cùm etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis sed necessitatis articulus impedivit, & in certis casibus à canonibus denotatis ligasse legatur Ecclesia mortuos & solvisse. Ut autem in uno pariter eodémque negotio & servemus rigorem & mansuetudinem ostendamus, statuimus ut illius mortui absolutio à sede apostolica requiratur, qui, cùm viveret, ab apostolica sede fuerat absolvendus. Aliorum autem absolutionem ex præmissa causa ceteris indulgemus à quibus, cùm viverent, fuerant absolventi. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat cum penitentiali psalmo & tam oratione dominica quam alia consueta. Heredes tamen ipsius ad satisfactionem faciendam pro ipso, si commoniti parere noluerint, per distractionem ecclesiasticam compellantur.

TITULUS XXXII.

De his qui excommunicati ad ecclesiasticos ordines promoventur.

Idem Episcopo sancti Andree.

Significante venerabili fratre nostro Andegavensi Episcopo per literas suas